

НЕОБХІДНІ НАВИЧКИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ГУМАНІТАРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, ЯКІ ПРАГНУТЬ ЗДОБУТИ МЕДІАГРАМОТНІСТЬ**ESSENTIAL FOREIGN LANGUAGE SKILLS FOR HUMANITIES STUDENTS SEEKING TO ACQUIRE MEDIA LITERACY****Потапова І.М.,***orcid.org/0000-0003-4086-7752**старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова***Орлов В.В.,***orcid.org/0000-0002-1685-4014**старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Данна стаття має на меті розгляд предмету «медіаграмотність», який базуються на визнанні того, що медіа-суспільства потребують медіаграмотних громадян. «Грамотність» часто використовується як синонім «освіти», тобто, медіа-освіта чи освіта з медіаграмотності.

Медіа стали невід'ємною частиною нашого життя. Бути грамотним у 21 столітті вимагає зміни векторів сучасної системи освіти. Таким чином, викладачі усвідомлюють необхідність медіаграмотної освіти у своїх аудиторіях. Залучення цього предмету до освітньої програми є вкрай важливим для розвитку критичних та творчих навичок студентів з метою засвоєння різноманітних кодів, що використовуються в сучасній медіасистемі. Кожен з нас щодня стикається зі впливом медіа. Сьогоднішні студенти регулярно витрачають понад сім годин на день, споживаючи медіа, створюючи власні цифрові документи та встановлюючи віртуальні соціальні зв'язки по всьому світу [1].

Викладачі в університетах мають давати основи знань, у тому числі студентам-журналістам, з різних дисциплін: політика, геополітика, економіка тощо. «Адже фактчекінг залежить від рівня критичного мислення та знань журналіста», – як зазначає Інна Кузнецова, очільниця Київського бюро Радіо Свобода [2]. У світі, яким керує інформація, людина мусить вміти її критично оцінювати і знати, яким джерелам можна довіряти та як захиститись від маніпуляцій, адже ця вся інформація формує свідомість.

Проблеми, які існують в медіаосвіті, як на глобальному рівні, так і в Україні, полягають у тому, що медіаосвіта та медіаграмотність не встигають за розвитком технологій і це стає величезним викликом для всього суспільства. Важливо підкреслити, що у сучасному світі, перенасиченому інформацією, розвиток медіаграмотності виходить за рамки простого споживання інформації та включає низку критичного мислення та практичних навичок. Ось перелік того, що на наш погляд, є необхідними навичками: критичне мислення та аналіз, інформаційна грамотність та дослідницькі навички, створення медіа та відповідальна участь і, нарешті, самосвідомість та рефлексія. Розвиток медіаграмотності вимагає поєднання мовних навичок та навичок критичного мислення. Це включає здатність отримувати доступ, аналізувати, оцінювати, та передавати інформацію в різних формах, включаючи текст, зображення та мультимедіа. Зокрема, вирішальним є розуміння того, як мова використовується для побудови значення, виявлення упередженості та інтерпретації різних точок зору. У світі, яким керує інформація, людина мусить вміти її критично оцінювати і знати, яким джерелам можна довіряти та як захиститись від маніпуляцій, адже ця вся інформація формує її свідомість.

Проблеми, які існують в медіаосвіті, як на глобальному рівні, так і в Україні, полягають у тому, що медіаосвіта та медіаграмотність не встигають за розвитком технологій і це стає величезним викликом для всього суспільства. Важливо підкреслити, що у сучасному світі, перенасиченому інформацією, розвиток медіаграмотності виходить за рамки простого споживання інформації та включає низку критичного мислення та практичних навичок. Ось перелік того, що на наш погляд, є необхідними навичками: критичне мислення та аналіз, інформаційна грамотність та дослідницькі навички, створення медіа та відповідальна участь і, наостаннє, самосвідомість та рефлексія. Розвиток медіаграмотності вимагає поєднання мовних навичок та навичок критичного мислення. Це включає здатність отримувати доступ, аналізувати, оцінювати, та передавати інформацію в різних формах, включаючи текст, зображення та мультимедіа. Зокрема, вирішальним є розуміння того, як мова використовується для побудови значення, виявлення упередженості та інтерпретації різних точок зору.

Ключові слова: медіаграмотність, критичне мислення, освітня програма, самосвідомість, віртуальні зв'язки, дослідницькі навички.

The article aims to examine the subject of “media literacy”, which is based on the recognition that media societies need media-literate citizens. “Literacy” is often used as a synonym for “education”, that is, media education or media literacy education. Media has become an inseparable part of our lives. Being literate in the 21st century requires changing the vectors of the modern education system. Thus, teachers are aware of the need for media literacy education in their classrooms.

The inclusion of this subject in the curriculum is extremely important for the development of students' critical and creative skills in order to master the various codes used in the modern media system. Each of us is exposed to the influence of media every day. Today's students regularly spend over seven hours a day consuming media, creating their own

digital documents, and establishing virtual social connections around the world [1]. University lecturers should provide basic knowledge, including to student journalists, in various disciplines: politics, geopolitics, economics, etc. "After all, fact-checking depends on the level of critical thinking and knowledge of the journalist," noted Inna Kuznetsova, head of the Kyiv bureau of Radio Svoboda [2]. In a world ruled by information, a person must be able to critically evaluate it and know which sources can be trusted and how to protect themselves from manipulation, because all this information shapes their consciousness. The problems that exist in media education, both at the global level and in Ukraine, are that media education and media literacy do not keep up with the development of technologies and this becomes a huge challenge for the entire society, practical skills. It is important to emphasize that in today's information-saturated world, the development of media literacy goes beyond simple information consumption and includes a range of critical thinking and practical skills. Here is a list of what we believe are essential skills: critical thinking and analysis, information literacy and research skills, media creation and responsible participation, and finally, self-awareness and reflection. Developing media literacy requires a combination of language skills and critical thinking skills.

This includes the ability to access, analyze, evaluate, and communicate information in a variety of forms, including text, images, and multimedia. In particular, understanding how language is used to construct meaning, identify bias, and interpret different perspectives is crucial.

Key words: media literacy, critical thinking, curriculum, self-awareness, virtual connections, research skills.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз низки навичок та компетенцій з іноземної мови у процесі здобуття медіаграмотності студентів гуманітарних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Медіаграмотність охоплює навички цифрової грамотності, які є важливими для безпечного та відповідального користування онлайн-світом. Люди дізнаються про ризики, пов'язані з обміном персональними даними в Інтернеті, розуміють важливість конфіденційності та цифрової безпеки. Вони отримують знання про заходи онлайн-безпеки, такі як створення надійних паролів, а також захист особистої інформації. Медіаграмотність також сприяє відповідальній поведінці в Інтернеті, включаючи конструктивний діалог та розуміння наслідків власного цифрового сліду. У Сполученому Королівстві та Сполучених Штатах медіаграмотність вже давно є частиною навчальних програм початкової та середньої школи. Однак не всі викладачі та освітяни погоджуються з тим, що передбачає медіаосвіта. Автори підручника для вчителів «Медіаграмотність Сінді Шейбе та Фейз Рогоу, зазначають: «Освіта з медіаграмотності не найкращий засіб для навчання будь-чого, й ми не рекомендуватимемо замінити нею те, що вже добре працює. Але освіта з медіаграмотності може стати у пригоді досвідченим викладачам, щоб вдихати нове життя у застарілі заняття. Це також може бути ефективним способом залучення студентів з різноманітними потребами в навчанні та таких студентів, які не виявляють цікавості у навчальному процесі. Й жодна інша річ так не розпалює пристрасть у викладачів як студенти, що залучаються до того, що вони вчать» [3, с. 113].

Проблемою впровадження медіаосвіти займалися такі вчені, як Маршалл Маклюен (Канада), Роберт К'юбі (США), У.Поттер (США), Катлін Тайнер (США), Сесілія фон Файлітзен (Швеція).

В Україні це питання висвітлено в роботах таких вчених, як М. Осюхіна, В. Іванов, О. Волошенюк, Л. Найдьонова, О. Баришполець, Г. Онкович, А. Литвин, Г. Почепцов [4].

За У.Поттером, медіаграмотність – це «набір точок зору, які ми активно використовуємо, щоб піддавати себе впливу медіа та інтерпретувати значення повідомлень, з якими ми стикаємося» [5, с. 19]. Поттер також окреслив різні етапи, які ми проходимо від дитинства до дорослого віку: набуття основ, засвоєння мови, нарративне набуття, розвиток скептицизму, інтенсивний розвиток, емпіричне дослідження, критичне сприйняття та соціальна відповідальність.

Прихильником одного з поглядів на використання медіа в навчанні: навчання через медіа, є Р. Хоббс. За його думкою, медіаграмотність часто розуміється просто як «використання телебачення чи фільмів як засобу навчання» [6, с. 865]. Інші форми медіа, що подібним чином використовуються у навчанні, включають Інтернет, PowerPoint, музику, газети та книги. Найтрадиційнішою формою медіа, що використовується на уроках мови, завдяки своїй актуальності та доступності, є друковані ЗМІ. Наприклад, у посібнику для вчителів автор П.Грунді звертає увагу на три цілі використання газет у класі англійської як другої мови:

- розвиток різних мовних компетенцій;
- зосередження уваги на аспектах цільового суспільства та його культури;
- стимулювання обговорення питань, порушених у статтях [7, с. 85].

Навчання медіа та керівництво студентами розпізнавати медіа-операції, безумовно, також можна практикувати на уроках мови, як показано у запропонованих К. Квінліск [8] заняттях підвищення медіаграмотності у студентів англійської як другої мови у вищих навчальних закладах США. Йдеться про контент вправ, спрямованих до усвідомлення того, що студенти, найімовір-

ніше, почерпнули з різних медіа, не маючи безпосереднього досвіду, на який можна було б спиратися. Серед інших навчальних завдань для інтеграції медіаграмотності в середовище вивчення мови Квінліск пропонує: риторичний аналіз реклами, контент-аналіз людей, наприклад, на телебаченні, а також ширший соціальний аналіз потужних культурних історій. Перше завдання зосереджено на аналізі мови, образності та культурної привабливості в рекламі з популярних журналів. Друге завдання пропонує студентам дослідити вербальну та невербальну поведінку групи людей, збираючи та аналізуючи дані, наприклад, з такого джерела як реклама [8]. Це завдання допоможе студентам розкрити джерела власних стереотипів та упереджень. Третє завдання пропонує студентам дослідити культурні історії, сконструйовані в медіа, такі як так звана Американська мрія. Розповідаючи цю культурну історію, медіа зображують успіх як результат виключно особистої мотивації та відданості, тоді як соціально-економічні фактори, такі як влада, соціальний статус, стать та етнічна приналежність, не створюють перешкод. Обговорення цієї очевидної невідповідності реальності може допомогти студентам розвинути навички дослідницької діяльності та розпізнати вплив медіа на створення та поширення певних культурних історій. У роботі Р. Гоббса [9] досліджуються питання об'єктивності, упередженості та точки зору в новинах за допомогою серії інноваційних заходів з медіаграмотності. За твердженням студентів, вони, тим часом, навчилися досліджувати гендерні та расові репрезентації в медіа та писати есе про стереотипи, відображені в медіатекстах. Наголошується, що також були проведені дослідження для оцінки впливу медіаграмотності на академічні досягнення студентів.

За думкою П. Рамсдена, діяльністю, орієнтованою на студента, є презентація у форматі *Power Point*. Така думка базується на припущенні, що студенти можуть краще досягти глибокого навчання, коли їх просять виконувати завдання, засновані на дослідженні [10]. Очікується, що студенти з більшою ймовірністю отримають переваги від цих заходів:

- пошук сенсу замість пасивного отримання інформації, як це буває на лекції;
- пов'язування нових ідей з існуючими знаннями при прагненні організувати та структурувати зміст у цілісне ціле;
- більш глибоке розуміння цільових питань, щоб вони могли поділитися знаннями зі своїми однолітками.

Через досить обмежений час на вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням для студентів-гуманітаріїв, здебільшого йдеться про навички, які необхідні для виконання презентації PowerPoint. Кожного року в Одеському національному університеті ім. І.І. Мечникова відбувається студентська наукова конференція, до якої готують свої презентації студенти усіх факультетів [11].

Для розвитку у студентів умінь і навичок академічного і професійно-орієнтованого мовлення, необхідних для участі в дискусіях, семінарах, конференціях та при підготовці й проведенні презентацій викладачі факультету РГФ, ставлячи собі кілька цілей, саме:

- підвищити рівень володіння іноземною мовою студентами,
- розвинути дослідницькі навички та навички мислення вищого порядку у студентів,
- сприяти розвитку здібностей студентів до спільного автономного навчання,
- сприяти критичному мисленню студентів та заохочувати їх до порівняння різних точок зору в медіатекстах,
- стимулювати інтерес студентів до широкого кола глобальних та локальних проблем, а також
- розвивати усвідомлення студентами впливу цих проблем на життя людини.

Навчання правилам створення презентації допомагає підготувати студентів до письма у медіасередовищі, а також покращити їхні навички читання з розумінням, що підтверджується масивом дослідницької літератури про зв'язки між читанням та письмом [12, с. 34].

Крім того, така практика сприяє розумінню студентами новинної культури. Наприклад, добре відомою причиною використання перевернутої піраміди у важких новинах є те, щоб читачі могли «отримати якомога більше інформації за найменший час» [13, с. 75].

Ця письмова практика чітко відображає один з найважливіших міркувань новинної культури – ефективне представлення інформації.

Іншим прикладом є використання прямих цитат. Коли репортер вирішує використовувати прямі цитати, він повинен переконатися, що використовуються точні слова мовця, і що ці слова не перекохані та не вирвані з контексту. Ці принципи використання цитат відображають інший аспект новинної культури – потребу в точній інформації. Підсумовуючи, рекомендації щодо традицій написання новин повинні допомогти студентам покращити мовні навички, а також краще зрозуміти культуру ЗМІ.

Щодо навичок вищого рівня, на етапі емпіричного дослідження, обізнані споживачі медіа

починають шукати різні типи повідомлень з широкого кола тем. На етапі критичної оцінки вони шукають когнітивно, емоційно, естетично та морально кращі повідомлення та чітко висловлюють свою оцінку та судження щодо конкретного повідомлення. Нарешті, на етапі соціальної відповідальності, замість того, щоб обмежуватися своїми «внутрішніми» поглядами на вхідні повідомлення, люди починають турбуватися про найкращі типи повідомлень для суспільства.

Висновки. Якщо згадати визначення У. Поттера медіаграмотності як сукупності перспектив або точок зору, що використовуються для інтерпретації медіаповідомлень [5, с. 19], ми можемо зробити висновок, що за наявності чіткого та систематичного навчання медіаграмотності студенти починають цінувати різні погляди на складні питання. Студенти, які отримують освіту з медіаграмотності, мають кращі результати у читанні розуміння (вимірюється шляхом визначення основних ідей та допоміжних деталей), критичному читанні (вимірюється шляхом визначення методів, що використовуються для привернення та утримання уваги читача, визначення цінностей та точки зору та

виявлення пропущеної інформації) та письмі (вимірюється за довжиною абзацу, орфографічними помилками та цілісною оцінкою якості письма).

Корпус отриманих знань може включати обґрунтування для розвитку медіаграмотності, ідею впливу медіаповідомлень, природу індустрії масової інформації, стратегії, за допомогою яких медіа приваблюють та формують аудиторію, а також прямий та непрямий вплив, який засоби масової інформації чинять на аудиторію [5, с. 29]. Крім того, студенти також можуть навчитися застосовувати аналітичний метод для оцінки медіаповідомлень, з якими стикаються у своєму повсякденному житті. Таким чином, медіаграмотність може вийти за межі освітньої програми та стати основною частиною навчання та дослідження протягом усього життя.

Що ще важливіше, знання про медіа-функціонування дають студентам змогу брати все під контроль та ставати розумними споживачами медіа.

Безумовно, щоб оцінити вплив викладання медіаграмотності на розвиток володіння іноземною мовою, а також інших навчальних здібностей, необхідні подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Graber D., Mendoza K. New media literacy education (NMLE): A developmental approach. *Journal of Media Literacy Education*, 2012. № 4 (1), С. 82–92.
2. Демаш О. Медіаосвіта в Україні: вимога часу чи модний тренд? URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/3139492-mediaosvita-v-ukraini-vimoga-casu-ci-modnij-trend.html (дата звернення: 31.07.2025).
3. Шейбе С., Рогоу Ф. Медіаграмотність: Підручник для вчителів / Пер. з англ. С. Дьома; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. К.: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2017. 319 с.
4. Матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Медіаосвіта – пріоритетний напрям в освіті XXI століття: проблеми, досягнення і перспективи» (25-27 жовтня 2013 року) / за заг. ред. канд. пед. наук Л.Д. Покроєвої. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2013. 268 с.
5. Potter W. Media literacy [Text] / W. James Potter. Sage Publications, 2013. 450 p.
6. Hobbs R. The state of media literacy education. *Journal of Communication*, 2005. P.55, P. 865–871.
7. Grundy P. Newspapers. Oxford: Oxford University Press, 1993. 134 p.
8. Quinlisk C. C. Media literacy in the ESL/ESL classroom: Reading images and cultural stories. *TESOL Journal*, 12(3), 2003. P. 35–40.
9. Hobbs R. Reading the media: Media literacy in high school English. New York, Teachers College, Columbia University. 2007. 365 p.
10. Ramsden P. Learning to teach in higher education. London, Routledge. 1992. 290 p.
11. Програма 79-ї звітної студентської наукової конференції Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (присвячується 158-й річниці університету), 24-28 квітня 2023 р. Одеса, ОНУ імені І. І. Мечникова. Одеса, 2023. 97 с. URL: https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/science/PROGRAM_79_stud_konf_2023.pdf (дата звернення: 31.07.2025)
12. Hirvela A. Connecting reading & writing in second language writing instruction. Ann Arbor, University of Michigan Press. 2004. 210 p.
13. Stovall, J. G. Writing for the mass media (8th ed.). Boston, Pearson Education. 2014. 320 p.